

Kinh tế Việt Nam:

Cơ hội, thách thức và giải pháp của doanh nghiệp 6 tháng cuối năm

TS. NGUYỄN MẠNH HÙNG

Sáu tháng đầu năm nay, cả nước “vật vã” với khó khăn của nền kinh tế. Các chính sách vĩ mô đã kịp thời đưa ra, các Bộ ngành, địa phương và doanh nghiệp tìm mọi cách để phát triển sản xuất kinh doanh, giải quyết những khó khăn của doanh nghiệp và người lao động. Sáu tháng đi qua, kinh tế vĩ mô đã tháo gỡ nhiều nút thắt, kinh tế vĩ mô có những chuyển động tích cực, cơ hội và thách thức 6 tháng cuối năm rất lớn.

Đầu tư nhà máy sản xuất động cơ ô tô là bước đi kịp thời vững chắc của Công ty CP ô tô Trường Hải -Thaco (ảnh thanhnien.com)

Lạm phát được kiềm chế nhưng có dấu hiệu thiếu phát

Năm 2011, Việt Nam có chỉ số giá tiêu dùng (CPI) là 18,13% ở nhóm 4 nước cao nhất thế giới, Ngân hàng Thế giới (WB) dự báo nước ta nằm trong 22 nền kinh tế tăng trưởng nóng trong hai năm tới. Tuy nhiên, 6 tháng đầu năm nay CPI giảm mạnh từ quý I.

CPI tháng 6 có mức giảm 0,26% so với tháng 5/2012. Đây là tháng đầu tiên CPI cả nước có chỉ số âm sau 38 tháng dương liên tiếp. Tại thành phố Hồ Chí Minh giảm 0,43% (thấp nhất từ tháng 9/2010), tại Hà Nội giảm 0,17%. Tính chung cả nước, 6 tháng đầu năm, tổng mức bán lẻ hàng hóa, dịch vụ vẫn tăng 20,3%, lạm phát đã được kiềm chế.

Nguyên nhân có nhiều, ngoài việc cắt giảm đầu tư công, thắt chặt tiền tệ bằng lãi suất cao từ năm 2011 còn có một nguyên nhân phổ biến đó là tổng cầu thật và ảo không thể lớn hơn được nữa, hiện tượng “sôi trào nước” đã xảy ra đối với nền kinh tế.

CPI giảm khiến các doanh nghiệp (DN) thức tỉnh, không còn ngộ nhận về những lợi thế của tăng trưởng nhờ tăng giá và tăng chu chuyển vốn. Tình trạng giảm cầu, giảm phát hiện rõ nhất là cộng dồn đến nay có tới 30% DN “chết lâm sàng” và 70% DN báo lỗ trong 6

tháng đầu năm. Trong 4 tháng đầu năm 2012, cả nước có trên 17,7 nghìn DN đã làm các thủ tục giải thể và ngừng hoạt động, tăng khoảng 9,5% so với cùng kỳ. Tuy nhiên, 5 tháng đầu năm, số DN đăng ký thành lập mới cao hơn số ngừng hoạt động, giải thể. Lao động ít việc làm, mất việc làm đăng ký trợ cấp thất nghiệp tăng, cả năm 2011 là 333.305 người (tăng 77% so với năm 2010) riêng 4 tháng đầu năm 2012 có 135.407 người nộp hồ sơ hưởng bảo hiểm thất nghiệp tăng trên 50% so với cùng kỳ năm 2011.

Hàng tồn kho giảm dần nhưng vẫn ở mức cao, riêng ngành công nghiệp chế biến đến 1/5/2012 tăng 29,4% so với cùng thời điểm năm trước, chỉ số sản xuất công nghiệp trong 6 tháng tăng 4,4%; Ước 6 tháng xuất khẩu đạt 53,1 tỷ USD, tăng 22% so với cùng kỳ, nhập khẩu đạt 53,84 tỷ USD và tăng tương ứng 6,9%, nhập siêu khoảng 685 triệu USD bằng 10,6% cùng kỳ năm trước. Cán cân thanh toán được cải thiện, dự trữ ngoại hối tăng do Ngân hàng Nhà nước mua vào 9 tỷ USD, hai lần hạ lãi suất huy động từ 14% xuống 9%/năm và các chính sách tín dụng đã cung một lượng vốn lớn cho nền kinh tế, các thị trường bất động sản, chứng khoán, đầu tư dự án mới, sản xuất hàng xuất khẩu có dấu hiện tích cực...

Các chính sách vĩ mô đã có xu hướng giảm độ trễ, tác động nhanh hơn tới các DN, cho kết quả vào cuối quý II, cơ hội và thách thức vào 6 tháng cuối năm rất lớn.

Tác động tích cực của chính sách kinh tế vĩ mô

Nhóm chính sách của Chính phủ trực tiếp hóa giải những khó khăn của DN: (1) Giảm trần lãi suất huy động xuống 9% năm để giảm lãi suất cho vay, Ngân hàng Nhà nước đã chỉ định 5 ngân hàng thương mại được cho vay hỗ trợ lãi suất sản xuất nông, thủy sản. Ngân hàng Techcombank đã giảm lãi suất cho vay trong 6 tháng cuối năm xuống 7% năm cộng với 30% tăng tỉ giá vào thời điểm đáo hạn nếu có; (2) Gói hỗ trợ Bộ Tài chính đưa ra là 29.000 tỷ đồng, trong đó, các giải pháp về giãn thuế khoảng 16.000 tỷ đồng, bao gồm giãn thuế giá trị gia tăng khoảng 12.300 tỷ đồng và giãn thuế thu nhập DN khoảng 3.500 tỷ đồng; còn lại là miễn giảm thuế thu nhập DN và thuế khoán đối với hộ, thuế môn bài; giảm 50% tiền thuê đất, lùi thời hạn thu phí bảo trì đường bộ và các giải pháp về chi tiêu ngân sách là cơ hội để DN phát triển sản xuất kinh doanh, tăng kim ngạch xuất khẩu, giảm hàng tồn kho... Năm 2012, khả năng sẽ hoàn thành tốt chỉ tiêu kim ngạch xuất nhập khẩu, CPI ở mức một con số dưới 10%, GDP đạt khoảng 6%...

Ngân hàng Nhà nước thành lập công ty mua bán nợ xấu và tiến hành tái cấu trúc các ngân hàng thương mại là giải pháp tích cực về chính sách tiền tệ. Theo Thống đốc Ngân hàng Nhà nước và Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư thì vốn điều lệ của công ty là 10.000 tỷ đồng không lấy từ ngân sách mà từ các ngân hàng thương mại mạnh để phá nợ xấu như phá “cục máu đông” giúp doanh nghiệp tiếp cận vốn vay, triển khai các dự án. Để án thành lập công ty mua bán nợ xấu theo luật định sẽ sớm được Thủ tướng Chính phủ phê chuẩn trong 6 tháng cuối năm. Thế giới đã có kinh nghiệm tốt về hoạt động này, Cục dự trữ liên bang Mỹ (FED) từng mua nợ xấu của ngân hàng, sau đó cơ cấu lại và bán có lãi. Trong tháng 6, Ngân hàng Nhà nước đã xây dựng đề án tái cấu trúc 9 ngân hàng thương mại trên cơ sở kết quả thanh tra kiểm soát, kiểm toán... Những điều chỉnh chính sách tiền tệ trong 6 tháng cuối năm là những bước đi căn bản, quản lý tích cực các dòng vốn trong hệ thống ngân hàng, kích thích các nguồn vốn đầu tư của doanh nghiệp, dân cư...

Tái cấu trúc doanh nghiệp nhà nước (DNNN) đã và đang thách thức các cơ quan đại diện chủ sở hữu, Bộ Tài chính đã thành lập Ban Chỉ đạo xây dựng đề án Tái cấu trúc DNNN, Bộ vừa thông báo kế hoạch sắp xếp, cổ phần hóa DNNN giai đoạn 2011 - 2015 với tổng số lượng là 899 DN, trong 6 tháng cuối năm sẽ cổ phần hóa 93 DN trong đó có 12 DN thuộc Bộ Công Thương. Đây là giải pháp quyết liệt, cổ phần hóa sẽ thu hút nguồn vốn khu vực tư nhân đang dư thừa ở một số

DN, cá nhân; ngân sách nhà nước sẽ thu về một lượng vốn khá lớn, giảm các khoản đầu tư ưu đãi, thúc đẩy áp dụng quản trị DN hiện đại ở công ty cổ phần. Thực chất tái cấu trúc DNNN là quá trình minh bạch hóa tài chính DN, xã hội hóa hoạt động sản xuất kinh doanh không nhất thiết DNNN phải làm và độc quyền.

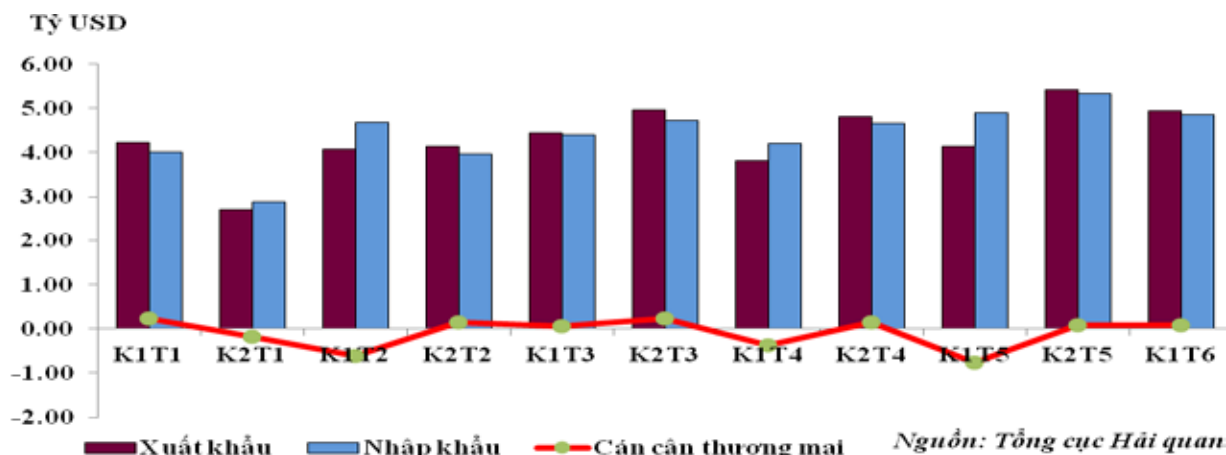
Giải pháp tái cấu trúc DNNN là thắt chặt đầu tư vốn Nhà nước vào DN. Bộ Tài chính đang dự thảo một loạt văn bản trình Chính phủ như: Nghị định về đầu tư vốn và quản lý tài chính đối với DN do Nhà nước làm chủ sở hữu, Quy chế giám sát tài chính và đánh giá hiệu quả hoạt động DN và Nghị định về chức năng, nhiệm vụ và cơ chế hoạt động của Tổng công ty Đầu tư và kinh doanh vốn (SCIC), đồng thời kiểm soát chặt chẽ đầu tư của các tập đoàn kinh tế nhà nước ra ngoài ngành kinh doanh chính. SCIC sẽ lập Công ty đầu tư tài chính nhằm chuyển hướng quản lý vốn nhà nước từ hành chính phân tán, ra văn bản cá biệt sang kinh doanh vốn chuyên nghiệp hơn, tạo ra những mạch vòng vốn liên kết giữa các cấp. Ngày 16/3/2010, thành phố Hồ Chí Minh đã thành lập Công ty Đầu tư tài chính nhà nước TP.HCM (HFIC) có mức vốn điều lệ 5 ngàn tỷ đồng. Đây là mô hình thí điểm đầu tiên của thành phố trên cơ sở tổ chức, sắp xếp lại Quỹ Đầu tư phát triển đô thị TP.Hồ Chí Minh (HIFU). Năm 2011, HFIC đã giải ngân hơn 1.200 tỷ đồng, đạt 161,73% so với kế hoạch, đáp ứng nhu cầu vốn cho các nhóm dự án trọng điểm của Thành phố.

Sau gần 2 năm thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới, ngân sách trung ương hỗ trợ các địa phương năm 2011 là 1.600 tỷ đồng, năm 2012 là 1.700 tỷ đồng. Sắp tới, Chính phủ sửa đổi một số cơ chế, chính sách trong đầu tư như hỗ trợ tín dụng, có chính sách thu hút DN đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn,... sẽ làm tăng năng suất nông nghiệp, giảm giá thành, duy trì các sản phẩm nông nghiệp xuất khẩu có thể mạnh.

Các chính sách vĩ mô của Nhà nước đã và đang triển khai là cơ hội tốt cho các DN, nhà đầu tư cá nhân. Nền kinh tế được tiếp nhận một lượng vốn khá lớn từ các kênh đầu tư với lãi suất hợp lý, giá cả đứng ở mức hiện nay là một lợi thế cho DN, việc chờ đợi giá giảm sâu hơn là điều không thể!. Do vậy, DN, đại diện chủ sở hữu DN ở các bộ, ngành, địa phương, nhà đầu tư cá nhân cần nắm bắt, suy tính thực hiện.

Doanh nghiệp làm gì vào 6 tháng cuối năm?

Sau nhiều năm, đến 6 tháng đầu năm 2012 hệ thống DN ở Việt Nam thực sự trải nghiệm sự khắc nghiệt của cơ chế thị trường hội nhập kinh tế quốc tế. Các biến động của kinh tế thế giới tác động nhanh đến kinh tế trong nước do độ mở của nền kinh tế nước ta đã rộng hơn. Với tổng kim ngạch xuất khẩu và nhập khẩu trên

Diễn biến tình hình xuất khẩu, nhập khẩu theo kỳ từ ngày 1-1 đến ngày 15-6-2012

200 tỷ USD/năm thì sự thay đổi của thị trường xuất nhập khẩu hàng hóa với Việt Nam, biến động giá điện, xăng dầu,... tác động trực tiếp, gián tiếp đến khoảng 600.000 DN và người dân, tác động đến thị trường trong nước như thị trường hàng tiêu dùng, thị trường bất động sản, chứng khoán... Phản ứng của người tiêu dùng, của DN trước khó khăn là thất lưng buộc bụng “co cụm” chống đỡ nhưng hậu quả là sự giảm phát làm cho hàng hóa tồn kho, giảm việc làm, giãn và ngừng đầu tư mới, giải thể doanh nghiệp.

Thời kì phát triển theo bề rộng với lợi thế về giá nhân công thấp, ưu đãi đất đai, vốn, chỉ số giá tăng liên tục bù đắp phần lớn chi phí và có lãi trong sản xuất, đầu tư và đầu cơ... đã qua rồi để chuyển sang thời kì phát triển theo chiều sâu đòi hỏi quy mô hợp lí, tư duy liên kết với trình độ quản trị kinh doanh chuyên nghiệp... Việc thay đổi liên tục các CEO ở các ngân hàng, DN (thậm chí có CEO chỉ trụ được vài ba tháng) là một thách thức về yêu cầu quản trị kinh doanh từ đơn giản sang phức tạp, từ chiến thuật vụ việc sang chiến thuật trên nền tảng chiến lược vững chắc và đòi hỏi minh bạch công khai, có hiệu quả rõ ràng.

Với những thử thách của 6 tháng qua, những cơ hội và thách thức 6 tháng cuối năm rất lớn, DN phải làm gì?

Thứ nhất, phải tiếp tục duy trì các hoạt động sản xuất theo hợp đồng, nhất là DN xuất khẩu, tiếp tục tìm kiếm thị trường mới, giải phóng dần dần hàng tồn kho, không để tình trạng có thị trường thì thiếu hàng; khởi động mạnh các dự án đầu tư đã phê duyệt, tìm dự án và đối tác mới.

Thứ hai, mỗi DN phải minh bạch tình hình tài chính, vận dụng tích cực các chính sách vĩ mô của Chính phủ đã và sẽ ban hành, cùng với các chủ nợ xử lí tích cực nợ xấu trong một đề án tổng thể, đề xuất và lựa chọn những giải pháp tích cực. Nỗ lực giải quyết nợ của Công ty Cổ phần Thủy sản Bình An – Bianfish-co vừa qua là một kinh nghiệm hay về hợp tác thiện chí của các bên và chính quyền địa phương.

Thứ ba, thay đổi sâu sắc tư duy đầu tư. Đã qua rồi thời kì làm cái gì cũng có lãi có công (do trượt giá, do thị trường có góc khuất). Thất bại đầu tư không chỉ ở một số DNN mà rất nhiều nhà đầu tư tư nhân dư vốn nhưng chọn sai mặt hàng, đầu tư theo phong trào, sản phẩm không cạnh tranh được, năng lực quản trị dự án yếu kém đẩy chi phí đầu tư lên cao,... ôm khoản nợ lớn là bài học xót xa. Sự phát triển của DN là ở đầu tư phát triển liên tục với những dự án khả thi, có khả năng sinh lời bền vững; không vì những khó khăn, vì thiếu tính toán khả thi mà lùi bước. Những DN đầu tư liên tục, bài bản sẽ có thành quả ngay cuối năm nay, bảo đảm cho phát triển bền vững những năm sau.

Thứ tư, tái cấu trúc DN, loại bỏ việc đầu tư sản xuất những sản phẩm không có thị trường, thay đổi danh mục sản phẩm, cơ cấu lại danh mục đầu tư theo hướng chuyên môn sâu vào những mặt hàng thế mạnh của DN có sức cạnh tranh. Thời điểm này DN nên chấp nhận “phẫu thuật” kiên quyết loại bỏ những công nghệ cũ kỹ, tư duy lạc hậu, bộ phận dư thừa không hiệu quả; đổi mới nhân sự cao cấp, đào tạo lao động có trình độ cao, tinh giản các cấu trúc trung gian gián tiếp, cắt giảm các văn phòng đại diện, chi nhánh không có hiệu quả, ứng dụng mạnh mẽ công nghệ tin học trong quản lí, trong thương mại điện tử.

Thời điểm này, nhiều người lao động gặp khó khăn, các chủ doanh nghiệp và người lao động cần có những thỏa thuận để duy trì lực lượng lao động, từ cuối quý II tới khi kinh tế phục hồi nhu cầu lao động lại tăng lên...

Cuối bài viết này xin dẫn một số nhận định: Phó Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc trả lời chất vấn ở Kỳ họp Quốc hội vừa qua, rất lạc quan: “Đất nước đã vượt qua thời kỳ khó khăn”; Thời báo Tài chính hàng đầu của Anh (The Financial Times) nhận định: kinh tế Việt Nam có nhiều dấu hiệu tích cực “xuất khẩu tăng, thâm hụt thương mại đang giảm, thị trường chứng khoán tăng 1,6% từ đầu năm tới nay, đặc biệt là tiền đồng Việt Nam cũng tăng giá 1% trong khi hầu hết các đồng tiền châu Á khác đều giảm”. ♦